

IMPRESSIE MINISYMPOSIUM 6 DECEMBER 2018 'OVER GEZONDHEID GESPROKEN'

Auteur: Caroline Moerland

Voor een gezond Brabant!

Gezondheid is van veel meer afhankelijk dan alleen goede zorg. Luchtkwaliteit en sociale klasse zijn bijvoorbeeld ook van invloed op hoe gezond we zijn. Een overheid die gezonde mensen wil, dient dus integraal te werken. Er is een gamechange nodig, volgens Leendert van Bree. Hij sprak tijdens het minisymposium ter gelegenheid van het afscheid van voorzitter Frank Petter van de Provinciale Raad Gezondheid. Die integrale benadering van gezondheid kwam ook aan bod tijdens de gezondheidstafels die de Raad afgelopen halfjaar organiseerde. De opbrengsten zijn gebundeld in de publicatie 'Over gezondheid gesproken', die Frank Petter overhandigde aan gedeputeerde Henri Swinkels.

Dagvoorzitter Pieter van Geel opent het minisymposium. Hij benoemt het brede spectrum aan onderwerpen die tijdens de gezondheidstafels zijn besproken: "Van hardcore techniek tot aan sociaal-maatschappelijke aspecten."

Opbrengst gezondheidstafels

Als eerste neemt Roos Sohier van BrabantAdvies de genodigden mee in de inhoud van 'Over gezondheid gesproken' en de gezondheidstafels die de Provinciale Raad Gezondheid van BrabantAdvies afgelopen jaar heeft georganiseerd. Wat opviel is het grote draagvlak onder de deelnemers voor positieve gezondheid: 'het vermogen van mensen zich aan te passen en eigen regie te voeren, in het licht van fysieke, emotionele en sociale uitdagingen van het leven'.

Wat is gezondheid? "Vanuit het persoonlijke kan ieder van ons die vraag makkelijk beantwoorden en snappen we heel goed wat we met gezondheid bedoelen", zegt Roos Sohier. "Maar zodra we er als professionals mee aan de slag gaan, wordt gezondheid moeilijk en ingewikkeld en lijkt er een enorme kloof te ontstaan. De uitdaging voor de provincie is om deze kloof tussen het persoonlijke en de systeemwereld te overbruggen."

Er spelen ook ethische vragen: Mag je nog wel ongezond en ongelukkig zijn in deze samenleving? In hoeverre kan je als individu verantwoordelijkheid nemen voor je gezondheid? Er wordt veel nadruk gelegd op individuele verantwoordelijkheid. Maar tegelijkertijd leven we in een wereld waar we de lucht verontreinigen en we voortdurend bloot worden gesteld aan ongezonde producten.

"Gezondheid, klimaat, milieu en kwaliteit van (samen)leven hebben een beschermende overheid nodig."

Kansen voor een gezond Brabant

De tafels hebben volop kansen laten zien voor een gezond Brabant. Technologie biedt kansen, net als positieve gezondheid, samenwerking, een gezonde fysieke en sociale omgeving. Door lokaal en regionaal de ambities, ideeën, kennis en ervaring van vele individuen met betrekking tot gezondheid en vitaliteit samen te brengen, ontstaan integrale oplossingen. De lokale en regionale insteek doet recht aan de betrokkenheid en initiatieven van die vele Brabanders die zich in hun lokale gemeenschap al inzetten voor gezond en fijn samenleven. Het faciliteren en versterken van deze

lokaal ondernemende mensen biedt vele mogelijkheden voor een gezond en vitaal Brabant, zo luidt één van de conclusies in 'Over Gezondheid Gesproken'. De kracht in de Brabantse gemeenschappen biedt eveneens kansen: "Als het lukt daarop aan te sluiten, die kracht te versterken... dan kunnen we écht stappen maken."

Roos Sohier ziet voor de provincie vooral een gidsrol weggelegd. "Wees de hoeder van een gezonde omgeving, zowel in fysiek als sociaal opzicht", roept ze de aanwezigen op. "Leg gezondheid, zingeving en kwaliteit van (samen)leven als waarde onder het provinciale beleid."

Ze overhandigt het eerste exemplaar van 'Over gezondheid gesproken' aan Frank Petter: "Namens alle Brabanders die we hebben gesproken." Pieter van Geel introduceert Leendert van Bree en werpt meteen een nieuwe vraag op: "Mag de provincie doen wat goed is voor Brabantse burger of dient ze zich te houden aan haar kerntaken?"

Historische schets

Leendert van Bree is zelfstandig adviseur en expert op het gebied van milieu, omgevingskwaliteit en gezonde verstedelijking. Zijn lezing begint met een historische schets. De overheid houdt zich sinds ongeveer 1900 bezig met de gezondheid van burgers. Dat was destijds vooral een kwestie van gezondheidsbescherming: zorgen voor bijvoorbeeld huisvesting, riolering en schoon drinkwater.

Gaandeweg werd milieuhygiëne steeds belangrijker: gezondheidsbescherming door bijvoorbeeld het stellen van emissienormen. "Dat technocratische denken heeft ons heel ver gebracht", zegt Leendert van Bree. Maar gezondheidsbescherming staat onder druk door klimaatverandering, intensieve veehouderij, stedelijke verdichting en stapeling van risico's. Dat laatste illustreert de adviseur met een plattegrond van Eindhoven. Duidelijk zichtbaar zijn de hogere gezondheidsrisico's door luchtvervuiling en geluidsoverlast langs doorgaande wegen. "De ziektelast is daar twee tot drie keer zo groot."

Alleen bescherming van gezondheid voldoet niet meer. Het gaat steeds meer om bevordering van gezondheid, om bevordering van welzijn en kwaliteit van (samen)leven. Leefstijl, gedrag, inkomensverschillen, vergrijzing: ze hebben allemaal invloed op gezondheid. Over vergrijzing zegt Leendert van Bree: "De gevolgen, zoals de toename van eenzaamheid en dementie, zijn vaak dramatisch."

Integraal werken

"Gezondheidsbevordering vergt integraal werken", gaat hij verder. Om te onderstrepen hoe alles met elkaar samenhangt, komt de adviseur nog even terug op inkomen en gezondheid. "Mensen in de laagste inkomensklasse krijgen fors meer roet voor de kiezen. Ze hebben meer last van geluid en minder groen in de omgeving. Ook is er meer eenzaamheid in de laagste inkomensklasse."

De toekomst van gezondheidsbeleid is duurzaam welzijn. Volgens Leendert van Bree moeten we werken aan gezonde, sociale, zorgzame en duurzaam welvarende stedelijke regio's. De nieuwe Omgevingswet biedt daar bij uitstek kansen voor.

Brabantse Health Deal

Van Bree bestrijdt dat duurzaamheid een hype is. Het is een gamechange. "We móeten die kant op." Door interessante businessmodellen te ontwikkelen, hoeft duurzaamheid ook geen 'klauwen met geld' te kosten. Hij kan het niet genoeg onderstrepen: gebruik die Omgevingswet om te werken aan een modern omgevingsbeleid, met gezondheid, welzijn en kwaliteit van

(samen)leven als duurzame uitgangswaarden. De Brabantse Health Deal in een notendop.

“Als je dit niet doet, raak je achterop”, zegt van Bree. En dat is niet (alleen) zijn eigen overtuiging. Grote bedrijven als Amazon en ASML stellen die gezonde omgeving voor een duurzaam welzijn van hun medewerkers als voorwaarde aan nieuwe vestigingslocaties. Voor de aanwezigen die deze richting op willen, heeft hij nog enkele tips. Maar uiteindelijk hoeven ze maar één ding te onthouden: “Ook voor gezondheid beweeg je je op een transitiepad. Dat is mijn belangrijkste boodschap.”

Geen zorg meer in de naam

Frank Petter memoreert dat, toen hij ruim acht jaar geleden voorzitter werd, de Provinciale Raad Gezondheid net een naamsverandering had ondergaan. Het woordje ‘zorg’ was eruit verdwenen. Dat past bij positieve gezondheid en de omslag van ziekte- naar gezondheidsdenken. “Maar deze opvatting is niet altijd makkelijk”, vervolgt hij. Mensen hebben een leven lang met zorg te maken, vanaf het moment dat ze worden geboren totdat ze sterven.

In Frank Petters beginperiode heerste in Brabant Q-koorts. “Wat we daarvan hebben geleerd? Gezondheid is niet alleen de verantwoordelijkheid van de medici. We hebben een nieuwe, gezonde voedselstrategie nodig, die wordt ontwikkeld met de landbouwsector en waarin het gedrag van de consument een rol speelt.”

Van oorsprong is Frank Petter theoloog. Het doet hem dan ook deugd dat zingeving een thema was bij de gezondheidstafels. “Gezondheid heeft ontegenzeggelijk iets te maken met een bezielend verband waarbinnen de mens zich thuis mag voelen.” Dat Brabanders daar een gevoel bij hebben, illustreert Frank Petter met enkele zinnen uit ‘Brabant’ van Guus Meeuwis. “Over zingeving gesproken:”, sluit Frank Petter af, “dat doet mij denken aan die mensenzoon die ooit zei: ‘Maak je daarom geen zorgen’ en hij wees naar de vogelen in de hemel en de leliën op het veld.” En daarmee is de cirkel rond, want Frank Petter begon bij de Raad Gezondheid vanwege zijn betrokkenheid bij biodiversiteit.

Gezondheid als taakaccent

De scheidend voorzitter overhandigt het eerste exemplaar van ‘Over gezondheid gesproken’ aan gedeputeerde Henri Swinkels. Zoals onvermijdelijk bij een afscheid, gaat ook de gedeputeerde terug in de tijd. Toen jeugdzorg een gemeentelijke taak werd, kreeg de gezondheidszorg en daarmee ook gezondheid toch een andere plek in het provinciaal beleid. Het kreeg wel een accent binnen de provinciale beleidsdomeinen, maar een eenvoudige opgave was dat niet. De publicatie maakt voor de gedeputeerde in ieder geval heel duidelijk dat gezondheid in Brabant prominenter op de kaart mag komen te staan.

“In beleidskeuzes moeten we veel meer naar het vooraf meenemen van de consequenties voor gezondheid en kwaliteit van samenleven.” Hij vervolgt: “Gezondheid, zingeving en kwaliteit van samenleven zijn uiteindelijk natuurlijk de belangrijkste doelen van al het beleid dat we als overheid maken. Maar dat is niet makkelijk. Hoe doe je dat als provincied medewerker, in zo’n verticale organisatie? En hoe overwinnen we de bestuurlijke schroom? Want gezondheid en kwaliteit van leven als integraal onderdeel van beleid roept al gauw het beeld op dat Brabant economisch op slot gaat. We moeten nuanceren én de urgentie blijven voelen.”

Swinkels is geraakt door het zingevingsaspect in de publicatie. Gezondheid gaat ook om betekenis geven aan ons menszijn. “Maar hoe geven we dat menszijn vorm, terwijl we allemaal bezig zijn met abstracte en complexe systemen? Hoe enten we die systemen op dat menszijn?” Hoe dan ook verzoekt Henri Swinkels de Provinciale Raad Gezondheid om de provincie kritisch en zeer gedegen te

blijven adviseren. En hij spreekt de hoop uit dat bestuurders al experimenterend leren hoe ze gezondheid een grotere prioriteit kunnen geven in beleid.

Spanningsveld

Commissaris van de Koning Wim van de Donk schetst het spanningsveld tussen enerzijds het (grote) belang dat Brabanders hechten aan gezondheid en anderzijds de provincie die geen 'eigenaar' is van de gezondheidssector.

Ook benadrukt hij het belang van BrabantAdvies: "Een club die ons, los van de politiek, kritisch spiegelt." Het is vervolgens aan bestuurders om daar wel of niet iets mee te doen. Wim van de Donk vindt dat de provincie vooral moet sturen op randvoorwaarden. Vertaald naar de Omgevingsvisie betekent dat: "Bestuurders uitnodigen het gezondheidsbelang mee te nemen in plaats van alleen strakke (milieu)normen te hanteren." Zo'n integrale benadering vraagt ook iets van de raden: een brede oriëntatie en een verbindende rol.

Wim van de Donk prijst Frank Petter als iemand die, mede door zijn theologische achtergrond, altijd al vanuit een brede interpretatie redeneerde. "Dat is goed gedaan de afgelopen ruim acht jaar. En daar zijn we als provincie heel erg blij mee."